

dier fra 1974. Det er faktisk allerede her, at Sløk for alvor vender sig fra et tragisk-pessimistisk standpunkt (absurdismen) til svag optimisme og narratologisk tænkning. Om end Sløk dog aldrig bliver lalleglad på menneskehedens vegne.

Bogens andre bidragydere er kendte i Sløk-sammenhæng. Det er Kjeld Holm, der bidrager med en artikel, der langt hen af vejen svarer til kapitlet om Sløks rollespil i *Mennesket er en misforståelse*. Og så er det Peter Kemp, der var med til at vinde Sløks interesse for narratologien og Niels Grønkjær, der også var Sløk-elev og nær ven med ham i de sidste leveår.

Peter Kemps indlæg udmærker sig ved at placere Sløk som en original og central Kierkegaard-fortolker og lokaliserer her den store uoverensstemmelse mellem Sløk og Løgstrup, som af flere omgange truede og satte deres oprindelige venskab på prøve. Centralt står her, at Sløk i sine sene Kierkegaard-studier – mener Kemp – overbevisende tilbageviste Løgstrups kritik af Kierkegaard som en anti-humanistisk tænker.

Niels Grønkjær undersøger i sit bidrag, hvorledes det har sin rigtighed, da Sløk i forbindelse med sin 85 års fødselsdag udtalte: ”Jeg har i grunden aldrig ændret opfattelse. Jeg har hele tiden ment det samme, siden jeg som 22-årig, i 1938, skrev prisopgave”. Og konkluderer, at dette med nogle få mellemregninger rent faktisk er tilfældet. At kristendommen som kærlighedens religion, som han for første

gang havde læst det hos Kierkegaard i *Kjerlighedens Gjerninger* i 1930'erne, forblev det centrale omdrejningspunkt.

Med de to bøger, som her er anmeldt, er Sløk-litteraturen blevet beriget. Ingen tvivl om det. Nu mangler vi bare, at Sløk også bliver genstand for en idéhistorisk læsning, der viser Sløks forbundethed og indgroethed i den intellektuelle kontekst og tid, som var hans. Mon ikke et sådant studium på rette tid og sted vil se dagens lys.

Paw Hedegaard Amdisen

Religionssociologi – et overblik

Inger Furseth & Pål Repstad: Religionsociologi – En introduktion. Hans Reitzels Forlag, 2007, 344 sider, 375 kr.

Siden E.B. Tylors legendariske bestemmelse af religion som tro på overnaturlige væsener og Emile Durkheims beskrivelse af religionen ved dens rolle som samfundsmæssigt integrerede kraft er alverdens sociologer ikke kommet meget nærmere en konsensus omkring nogen definition af religion; om noget er uenigheden blot vokset. Desuden har undersøgelser af begrebets historie bragt det under anklage for at befordre etnocentrisme og for ukritisk at samle heterogene elementer under en universel definition. For hvad er religion egentlig? Tro, åbenbaringer,

ritualer, hellige skrifter, kirkedannelser, undertrykkelsessystemer eller navigationsmodeller i en uoverskuelig verden? Denne problematisering af religionsbegrebet har fået nogle forskere til at kalde det undværligt, mens andre har forsøgt at rehabilitere det som en streng analytisk kategori. Derfor er det naturligvis interessant, når der udkommer et værk, der, som Inger Furseth og Pål Repstadts Religionsociologi – En introduktion, tager begrebet for pålydende og samlet introducerer til broderparten af sociologiens religionsteorier.

Der har indenfor sociologien længe været en stærkt tendens til at definere religionen enten ved sin *substans*, sit væsen eller essens på den ene side, eller ved sin samfundsmæssige eller psykologiske *funktion*, på den anden. Disse to figurer er siden Melford Spiros og Clifford Geertz' kritikker i slutningen af 1960'erne blevet kraftigt udfordret af pragmatiske eller hermeneutisk- eller wittgenstein-inspirerede partikularistiske tilgange til definitionsspørgsmålet. Det er blevet påpeget, at de substantielle definitioner lider under den svaghed, at de i deres bestræbelser på at udpege kerneegenskaber, som deles af alle religioner, bliver for vage, og at selve ideen om at finde bestemte træk ved religionerne, som kan anses for konstituerende *sine qua non*, fører til, at andre egenskaber ved de undersøgte religioner overses. Problemet er, at denne type definitioner fører til en overhængende fare for reduktion

af de givne fænomener til fordel for abstrakte og vage religionsdefinitioner. Desuden er der i substantialistiske definitioner ikke noget teorieksternt, der fortæller os, hvilket træk ved en religion, der er dét væsentlige, andet end det kriterium, at det væsentligste træk er det, der går igen i alt, hvad vi har karakteriseret som religioner. Ifølge denne kritik kan vi altså sige, at den substantialistiske bestræbelses søgen efter universelle eller generiske definitioner synes dømt til at føre til cirkulære bestemmelser af religionsbegrebet.

På den anden side er der rækken af funktionelle definitioner, der bestemmer religionens funktion i forhold til samfundets integration, individets selvforståelser, undertrykkelsesrelationer eller lignende. Disse er blevet kritiseret for deres ufokuserede bredde, og for, at de overtræder reglen om at definiens (det definerende udsagn) ikke må være bredere end definiendrum (termen, der skal defineres). Desuden bestemmer de i deres indplacering af religionen i deres generelle teori ofte, hvad religion er, før den specifikke undersøgelse af denne er iværksat.

Disse væsentlige diskussioner behandles desværre kun kort i Furseth og Repstadts introduktion til religionsociologien, og den nyeste forskning indenfor religionsdefinitiorikken underprioriteres; et vigtigt navn som Benson Saler behandles ikke. Dog tegner bogen et billede af religions-

studiet som et komplekst og svært afgrænset felt gennem loyale og til tider kritisk vurderende præsentationer af en række vidt forskellige teorier og metodologiske tilgange repræsenteret ved Marx, Durkheim, Weber, Luhmann, Foucault, rational choice theory, gender studies og mange flere.

Selvom omgangen med de mange forskelligartede teorier er trofast, står det indtryk, at det er tvivlsomt at lægge sig fast på en entydig definition af religionen altså tilbage. Man kunne have ønsket, at problemet var blevet tematiseret mere eksplicit og havde fået mere plads, for den ureflekterede omgang med funktionelle definitioner, som ofte ses i sociologien, og brugen af substantielle definitioner, der kan genkendes i megen teologi, idéhistorie og reduktionistisk kognitionsforskning, forhindrer sidst af alt blinde fravalg og essentialismer - indenfor akademien, såvel som udenfor.

På trods af denne anke, fungerer bogen udmærket som en introduktion til religionssociologiens brogede felt. Som de fleste andre introduktioner er den ganske ukontroversiel og er ikke skrevet for at præsentere forfatterens originale synspunkter og forskningsresultater; at forlaget har skønnet det lønsomt at oversætte bogen fra norsk, fortæller noget om dens brede sigte. En af bogens store forcer som undervisningsmateriale for grundfagsstuderende er de pædagogiske og afbalancerede overvejelser omkring religionen i det offentlige rum og forholdet mellem tro og

viden for den praktiserede religions-sociolog. Selvom Furseth og Repstad genren tro aldrig svinger sig op til længere diskussioner af de behandlede teorier, kan deres introduktion varmt anbefales som en alsidig og overbliksskabende indgang til en væsentlig sociologisk disciplin, hvis relevans i kraft af sit genstandsområde rækker langt ud over sociologien.

Bue Rühner Hansen

Den sørens Sørensen

Villy Sørensen: Sørensen om Kierkegaard. Udvalgte artikler om Søren Kierkegaard. Redaktion og efterskrift af Gert Posselt. Gyldendal 2007. 296 sider. 225 kr.

Gert Posselt har samlet og redigeret, samt skrevet efterord til en udgivelse, der indeholder Villy Sørensens udvalgte artikler om Søren Kierkegaard. Bogen er inddelt i 5 afdelinger. Den indledende del bringer et uddrag af Villy Sørensens optegnelser om Kierkegaard rundt om i Dagbøgerne 1949-67 og en artikel fra 1988, hvori Sørensen reflekterer over sit livslange mellemværende med den Søren, som han tidligt fandt ud af, at der ingen vegne var uden om filosofisk (s.19).

Netop *filosofisk*, fordi Sørensen - som allerede Lasse Horne Kjærgaard fremhævede det i sin anmeldelse i Politiken - læser Kierkegaard "begrebsanalytisk" som filosof